

ОСВІТНІ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМИ ДЛЯ САМООСВІТИ БІБЛІОТЕКАРІВ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Донський Богдан

м. Київ

В умовах глобальних цифрових трансформацій проблема набуття цифрових компетентностей стає все більш актуальною. Станом на сьогодні значна кількість українських публічних бібліотек фактично є Хабами цифрової освіти: одна з місій такої бібліотеки — навчити людей цифровій грамотності. Згідно з моніторинговими звітами, на кінець 2024 року налічується приблизно 695 бібліотек-Хабів цифрової освіти в 21 області України [9]. Координатори в таких установах проходять спеціальні тренінги, перш ніж мати змогу навчати інших людей цифровій майстерності. Однак і в інших публічних бібліотеках здатність на достатньому рівні користуватись цифровими приладами та програмним забезпеченням є ключовим умінням, оскільки значна кількість операцій сьогодні проводиться в цифрі. З огляду на назване вище, бібліотекарі повинні постійно вдосконалювати власні компетентності в цифровій сфері.

Міністерством цифрової трансформації України на порталі Дія. Освіта було представлено рамки цифрової компетентності бібліотечного працівника, що загалом складається з 5 основних сфер [10]:

- інформаційно-аналітична цифрова майстерність;
- професійна цифрова комунікація і співпраця;
- технологічнм креативність і управління контентом;
- цифрова освіта та навчання;
- цифрове лідерство й інноваційне управління.

Кожна з названих сфер включає в себе додатково по 5 компонент, що «зводить в квадрат» кількість необхідних для бібліотечного працівника вмінь – їх кількість налічує 25 пунктів. Безперечно, значну кількість зі згаданих у ній вмінь людина набуває різними шляхами: освіта в школі чи ЗВО, постійна практика та навіть життя в соціумі й користування сучасними гаджетами допомагає набутти деякі з необхідних цифрових компетенцій. Проте, як показує практика, набуття деяких навичок потребує постійного навчання і самовдосконалення, при цьому запис та проходження офлайн-курсів часто не є можливим через низку причин: робота, родина, інші клопоти. Брак часу, викликаний згаданими

проблемами, в даному випадку дозволяє компенсувати самоосвіта на онлайн-платформах: зазвичай онлайн курси можна проходити в будь-який час, навантажуючи себе бажаною кількістю нової інформації.

У загальному, самоосвіта завжди відігравала і продовжує відігравати значну роль у формуванні навичок та вмінь індивіда, проте в цифровізовану епоху її роль значно підвищилась, як зросли й можливості для набуття відповідних скіллів: наявність доступу до мережі Інтернет дає змогу знайти безліч матеріалів для навчання. Пропонуємо до огляну найбільш популярні онлайн-платформи, що дозволяють бібліотекарям та людям інших професій йти в ногу з часом та постійно підвищувати власні цифрові навички.

Найбільш популярними та вартими згадки є державні курси з цифрової компетентності на порталі *Дія. Освіта*, на якому присутні освітні серіали та гайди, що допомагають підвищувати рівень базових цифрових навичок [5]. Окремою перевагою сайту є тест «Цифрограм для бібліотекарів», котрий дозволяє оцінити рівень власних цифрових навичок у відповідності до вже згаданих раніше Рамок компетенції бібліотек, визначити свої сильні та слабкі сторони, знання яких може допомогти персоналізувати подальший освітній процес [4]. За результатами тестування учасник отримує відповідний сертифікат, в якому зазначається як загальний рівень цифрових навичок, так і деталізовано вказано рівень знань за кожною сферою компетентності бібліотекаря.

Наступним онлайн-ресурсом, що пропонує онлайн-курси для бібліотекарів, є *портал Відкритого Університету Майдану*. Зокрема, на порталі доступний запис на два онлайн-курси, створені переважно для бібліотечних працівників: «Бібліотека – відкритий публічний простір» [1] та «Бібліотеки у досягненні Цілей сталого розвитку» [2]. Загалом курси є доволі популярними, оскільки сумарно їх відвідало понад 12 тисяч осіб, більш як 6 тисячам з яких було видано відповідні сертифікати про закінчення курсів. Варто зазначити, що курси були створенні Українською бібліотечною асоціацією, котра є авторитетною серед бібліотекарів громадською організацією. Про факт авторства курсів зазначено на офіційному вебсайті УБА [3].

Наступним порталом, на якому можна пройти курс з підвищення кваліфікації для бібліотекарів і не тільки є *ІНПО* [8]. За нашими спостереженнями, платформа налічує мабуть найбільшу кількість курсів, направлених на самоосвіту бібліотечного працівника: близько 30 штук. Єдиним, на нашу думку, недоліком сайту є доступність: всі курси є платними, що певною мірою знижує кількість бажаючих взяти в них участь.

Окрім згаданих вище платформ існує безліч інших ресурсів, за допомогою яких можна отримати відповідні цифрові навички: починаючи з перегляду відеороликів на Youtube і закінчуючи читанням тематичних матеріалів. Певне значення відіграє і комплексність онлайн

навчання: не обов'язково зосереджувати увагу лише на курсах для бібліотекарів. Значна кількість платформ здатні надати знання й у інших напрямках, що дозволяє постійно розширювати свій кругозір, дізнаватись про цифрові технології через призму нового й раніше людині невідомого. Постійне бажання знань у цьому контексті дорівнює постійне самовдосконалення. Тож пропонуємо до огляду платформи, наявні на яких курси з більшою повнотою дозволяють підійти до процесу самоосвіти бібліотечного працівника.

Мабуть, одним із найбільш популярних і зручних у користуванні є платформа **Prometheus**, що дозволяє своїм користувачам пройти понад 480 онлайн-курсів, значна кількість з яких є абсолютно безкоштовною [6]. З суб'єктивної точки зору автора, ця платформа є найбільш зручною з точки зору відслідковування власної прогресії проходження курсу(сів), з об'єктивної ж сторони – велика кількість користувачів, тематичного матеріалу та моментальне отримання сертифікатів про закінчення курсу. Не дивлячись на відсутність на момент дослідження тематичних курсів для бібліотекарів, портал пропонує своїм користувачам суміжні курси, що є важливими на момент сьогодення. Зокрема, на веб-сайті представлені курси з: медіаграмотності, захисту прав інвалідів, проєктного менеджменту та інші.

Наступним веб-ресурсом, що може бути корисним для всебічного розвитку особистості, є **EdEra** [7]. На порталі представлені як безкоштовні, так і платні курси, окремі з яких можуть знадобитись бібліотекарю при здійсненні своєї професійної діяльності: зокрема, до таких відносимо курси з основ психологічної підтримки, курси, направлені на вивчення проблематики інклюзивності, курси з поглибленим вивченням української культури тощо.

Вартим згадки є проєкт «**Культура і Креативність**» - програма Європейського Союзу та Східного партнерства [11]. На веб-сайті наявні онлайн курси переважно культурної спрямованості, серед яких є й такі, що будуть корисними і для працівника бібліотеки, і для пересічного громадянина. Зокрема слід згадати про курси зі стратегічного планування, знання якого є корисними незалежно від того, в якій сфері людина працює. Не менш важливими знаннями можуть слугувати для бібліотекаря й ті, котрі він в змозі отримати на курсах з проєктного менеджменту та комунікацій.

Отже, самоосвіта для бібліотекарів в наш час є вкрай значущим та популярним явищем, що дозволяє постійно вдосконалювати свої вміння та навички користування цифровими технологіями, а значна кількість веб-ресурсів дозволяє займатись самоосвітою в зручний для людини час і власноруч обирати освітнє навантаження, не маючи при цьому прив'язки до конкретного місця чи необхідності відвідувати навчальний заклад. При цьому людина може обирати для себе різні варіанти: на згаданих у дослідженні платформах існує значна кількість

курсів як безкоштовних, так і платних; як спеціалізованих на бібліотечній справі, так і дотичних до неї.

Список використаних джерел

1. "Бібліотека - відкритий публічний простір" - курс на ВУМ online. *ВУМ online*. URL: <https://vumonline.ua/course/library-open-public-space> (дата звернення: 12.10.2025).
2. Дистанційний курс "Бібліотеки у досягненні Цілей сталого розвитку". *ВУМ online*. URL: <https://vumonline.ua/course/libraries-in-achieving-sustainable-development-goals> (дата звернення: 12.10.2025).
3. Дистанційні курси. *ВГО Українська бібліотечна асоціація*. URL: <https://ula.org.ua/golovniy-treningoviy-centr/dystantsiini-kursy> (дата звернення: 12.10.2025).
4. Дія.Освіта – Тести. *Дія.Освіта*. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/digigram> (дата звернення: 12.10.2025).
5. Дія.Освіта для бібліотекарів. *Дія.Освіта*. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/catalog/appointment/for-librarians> (дата звернення: 12.10.2025).
6. Каталог курсів від Prometheus: безкоштовні, платні, з сертифікатом і без. Prometheus – Найбільша платформа онлайн-курсів в Україні. URL: <https://prometheus.org.ua/courses-catalog> (дата звернення: 12.10.2025).
7. Каталог онлайн курсів з сертифікатом. *EdEra*. URL: <https://ed-era.com/courses> (дата звернення: 12.10.2025).
8. Каталог тренінгів з напрямку Бібліотекар. *ІППО - Платформа курсів та вебінарів*. URL: <https://ippo.com.ua/category/bibliotekar> (дата звернення: 12.10.2025).
9. Проєкт «Здобуття цифрових навичок у бібліотеках – Хабах цифрової освіти»: Моніторинговий звіт за 2024 рік. *ВГО Українська бібліотечна асоціація*. URL: https://ula.org.ua/images/Digital_Hubs_-_Monitoring_Report_-_Dec_2024.pdf (дата звернення: 12.10.2025).
10. Проєкт рамки цифрової компетентності бібліотечного працівника. *Дія. Освіта*. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/9777-ramka_dla_bibliotekariv.pdf (дата звернення: 12.10.2025).
11. Online learning. *Culture & Creativity*. URL: <https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/online-learning> (дата звернення: 12.10.2025).